

bo'shligi", "Sezgi vaqti" takomillashadi. Bunday o'yinlar jarayonida turli analizatorlar funktsiyasi takomillashib, ulardan harakatni (epchillik bilan) to'g'ri, aniq va o'z vaqtida bajarishga xizmat qiladi.

Epchillikni rivojlantirishga yo'naltirilgan o'yinlar, ya'ni mushaklar zo'riqlashiga aniq va noziklikni talab qiluvchi mashqlarni bajarish bilan bog'liq, shuning uchun o'yinni takrorlashda biroz dam olish, oldingi yuklamalardan charchash asoratlari qolmaganida, o'yinni bolalar o'zlari o'tkazadi.

Chidamlilikni tarbiyalash. Chidamlilik o'yinda statik holatda emas, balki dinamik sharoitda, zo'riqlash va bo'shlash almashinishida namoyon bo'ladi. Bunday maqsad uchun qo'llaniladigan bir xil o'yinlarda ma'lum tsiklik harakatlar (masalan, "Chiqib ketish bilan poyga", "Quvib yet") kabilarda aks etuvchi zo'riqlash ma'lum ritm bilan bog'liq bo'lmaydi (to'p bilan o'ynash). Bir qancha o'yinlar mavjud bo'lib, ularda yuqori tezlikda mushak ishlashi tezlik va chidamlilikni rivojlantirish bilan mushtarak holda boradi. Bunday "To'p o'rtadagiga", "To'pni tutuvchi", "Juft-juft bo'lib ilib olish", "To'p uchun kurash" singari o'yinlar odatda umumiy jismoniy tayyorgarlik mashg'ulotlari rejasiga kiritiladi va basketbol, futbol va qo'l to'pi bilan bir qatorda qo'llaniladi. Shu bilan birga, ular yordamida o'yinda yuklamani boshqarib borish mumkin bo'lgan usullar mavjud:

1) Maydonni o'lchamini saqlagan holda o'yinchilar sonini kamaytirish;

2) Maydonchani kattalashtirib, o'yinchilar sonini oshirmagan holda o'yin usullari va qoidalarini murakkablashtirish.

Chidamlilikni rivojlantirish uchun beriladigan

Adabiyotlar

1. Усманхожаев Т.С., Хожаев Ф. Харакатли ўйинлар. –Тошкент: «Ўқитувчи», 1992.

2. Усманхожаев Т.С., Хожаев Ф. Куни узайтирилган мактабларда жисмоний тарбия. –Тошкент: «Ibn-Sino», 1987.

3. Нормуродов А.Н. Узбек миллий ўйинлари. –Тошкент: «Тафаккур», 1999.

REZYUME. Maqolada harakatli o'yinlarni tashkil etish shakllari, jismoniy tarbiya darslarida harakatli o'yinlarni o'tkazish usullari misollar bilan keltirilgan. O'quvchilar o'yin mazmunini yaxshiroq o'zlashtirishi uchun etakchi mutaxassisning og'zaki tushuntirishi bilan birga uning ayrim harakatlarini bajarib ko'rsatish zarur ekanligi ta'kidlangan.

РЕЗЮМЕ. В статье на примерах представлены формы организации подвижных игр, методы проведения подвижных игр на занятиях по физическому воспитанию. Чтобы учащиеся лучше усвоили содержание игры, необходимо выполнять некоторые ее действия наряду с устным объяснением ведущего специалиста.

SUMMARY. The article presents examples of forms of organizing outdoor games, methods of conducting outdoor games in physical education classes. In order for students to better understand the content of the game, it is necessary to perform some of its actions along with an oral explanation from the leading specialist.

BOSHLANG'ICH SINFLARDA O'YINLI O'QITISH VA VIZUAL MATERIALLAR YORDAMIDA INGLIZ TILINI TEZKOR O'RGATISHNING AHAMIYATI

S.K.Saparbaeva – tayanch doktorant

Ajiniyoz nomidagi Nukus davlat pedagogika instituti

Tayanch so'zlar: boshlang'ich ta'lim, ingliz tilini o'rganish, tezkor o'rganish metodikasi, til ko'nikmalarini rivojlantirish, o'yinli o'qitish, vizual va audio materiallar, lingvistik ko'nikmalar, ta'lim texnologiyalari.

Ключевые слова: начальное образование, изучение английского языка, методика быстрого обучения, развитие языковых навыков, игровое обучение, визуальные и аудио материалы, лингвистические навыки, образовательные технологии.

Key words: primary education, the English language learning, rapid learning method, language skills development, game learning, visual and audio materials, linguistic skills, educational technologies.

Kirish. Bugungi globallashuv davrida chet tillarini bilish yosh avlod uchun zarur bo'lib, ayniqsa, ingliz

mashqlar, ayniqsa tsiklik xarakterga ega bo'lgani sababli ish qobiliyatini pasaytirib, charchash keltirib chiqarishi mumkin. Bunday mashqlarni harakatli o'yinlar bilan birga qo'shib olib borish maqsadga muvofiq. Metodikaga mos keladigan ko'pchilik o'yinlar chidamlilikni tarbiyalash vositasi bo'lishi mumkin.

Egiluvchanlikni tarbiyalash. Egiluvchanlikni rivojlantirish va saqlash uchun beriladigan mashqlar odatda poyga o'yinlari hisoblanadi. Ayrim holatlarda, ayniqsa texnik jihatdan murakkab sport turlarida, murabbiy muayyan maqsadga yo'naltirilgan, ayrim mushak guruhlari, bo'g'in va bog'lamlariga ta'sir etish uchun mos o'yinlarni tanlaydi. Bunday o'yinlar asbob-anjomlar, tortish usuli yordamida komandadosh o'rtoqlari bilan bajarilib, mushak va bog'lamlarni qo'shimcha chuzishda harakat amplitudasini oshirish uchun sharoit yaratadi.

Xulosa. Yakunlab aytganda faol egiluvchanlik mushak kuchiga bog'liq. Biroq, kuchlanish mashqlarini ko'paytirish bo'g'inlar harakatchanligini chegaralashga olib kelishi mumkin bo'lib, ularda statik kuchlanish bo'lmagan, tana og'irligini yengib o'tish bilan siljish, og'ir yukni olib o'tish, kuch bilan kurashish kabi elementlarni mashg'ulotlarga kiritish maqsadga muvofiq. Mushakning elastiklik xususiyati markaziy asab tizimi ta'sirida o'zgarishi mumkinligini yodda tutish kerak. Shunday qilib, emotsional ko'tarilish yoki o'sishda egiluvchanlik oshib boradi. Egiluvchanlikni rivojlantirishga yo'naltirilgan o'yinlarda mushak to'qimalarining uzilishi va bo'g'inlar cho'zilishi oldini olish maqsadida oldindan muayyan chigilyozdi mashqlari bajariladi.

tilini erta yoshdan o'rganish muhim ahamiyat kasb etmoqda. Ingliz tili dunyo miqyosida ta'lim, ilm-fan

va texnologiyalar tiliga aylanganligi sababli, o'quvchilarni kichik yoshdan boshlab bu tilni o'zlashtirishga qaratilgan dasturlar tobora kengayib bormoqda [2:533-535]. Ammo boshlang'ich sinflarda ingliz tilini samarali o'rganish ko'pincha ko'nikmalar va metodikalar yetishmasligi tufayli murakkab kechadi. Shu bois, boshlang'ich ta'limda tezkor va samarali o'rgatish usullari va o'yinli o'qitish texnikalariga bo'lgan ehtiyoj ortib bormoqda. Pachenko o'zining "Обучение английскому языку учащихся начальных классов, имеющих нарушения речи" nomli maqolasida boshlang'ich sinf o'quvchilarining ingliz tilini tez va samarali o'zlashtirishini ta'minlash uchun turli metodlarni tadqiq etadi [7:187-193]. Tadqiqot maqsadi – yosh o'quvchilarda til ko'nikmalarini tezkor va oson shakllantiruvchi o'quv uslublarini ishlab chiqish va ularning samaradorligini baholashdan iborat. Shuningdek, maqolada o'yin asosida o'rgatish, vizual va audio materiallardan foydalanish kabi usullarni qo'llash natijasida, o'quvchilarning ingliz tilini o'zlashtirish darajasidagi o'zgarishlar ham tahlil qilinadi. Bu tadqiqot boshlang'ich sinfda chet tilini o'rgatishda samarali metodlarni qo'llash orqali til ko'nikmalarini rivojlantirishni takomillashtirishga qaratilgan.

Metodlar. Ushbu tadqiqot, boshlang'ich sinf o'quvchilarining ingliz tilini tez o'rganish ko'nikmalarini rivojlantirishda qo'llaniladigan turli metodlarning samaradorligini o'rganishga qaratilgan. Tadqiqotda tanlangan metodlar, o'quvchilarning o'rganish jarayoniga qanday ta'sir ko'rsatishini aniqlashga imkon berdi. Tadqiqotning asosiy maqsadi, boshlang'ich sinf o'quvchilarining ingliz tilini o'zlashtirishda eng samarali metodlarni aniqlashdir. Birinchi navbatda, tadqiqot eksperimental usulda o'tkazildi, bunda o'quvchilar ikki guruhga bo'linib, har bir guruh uchun turli metodlar qo'llanildi. Birinchi guruh uchun tezkor o'rganish metodlari – o'yin asosida o'qitish, vizual va audio materiallar yordamida o'qitish usullari joriy etildi. Ikkinchi guruhda esa an'anaviy o'qitish metodlari qo'llanildi. Bu ikki guruh o'rtasidagi farqni baholash, o'quvchilarning o'zlashtirish darajasidagi o'zgarishlarni taqqoslash imkonini berdi. Tadqiqotda ishtirok etgan o'quvchilar 7-9 yoshdagi boshlang'ich sinf o'quvchilari bo'lib, jami 60 nafar o'quvchi tadqiqotda qatnashdi. Ishtirokchilar tasodifiy ravishda tajriba va nazorat guruhlariga ajratildi. Har bir guruhda teng miqdorda o'quvchilar bo'lib, bu metodlar samaradorligini obyektiv baholashga imkon berdi. O'qitish metodlarining samaradorligini aniqlashda bir qator innovatsion texnologiyalar qo'llanildi. O'yin asosidagi o'qitish metodlari, o'quvchilarning ingliz tiliga qiziqishini oshirish va ularni darslarda faol qatnashishga rag'batlantirishda samarali bo'ldi. Interaktiv o'yinlar yordamida o'quvchilarga yangi so'zlarni o'rgatish va grammatik qoidalarni mustahkamlashda yuqori natijalar kuzatildi. O'quvchilarga vizual va audio materiallar – rasm,

video, multimediali materiallar, va audio yozuvlar taqdim etildi. Bu metodlar, o'quvchilarning eshitish va ko'rish orqali o'rganish ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam berdi. Har bir mavzuga mos materiallar tayyorlanib, o'qitishda foydalanildi. Buning natijasida o'quvchilarning o'zlashtirish darajasi sezilarli darajada oshdi. Darslarni yanada jonli va interaktiv o'tkazish uchun qisqa muddatli mashqlar, til o'yinlari va suhbat texnikalari ham qo'llanildi, bu esa o'quvchilarning darsga bo'lgan qiziqishini yanada kuchaytirdi. Tadqiqot jarayonida ma'lumot yig'ish va baholash muhim ahamiyatga ega edi. Har bir darsdan so'ng o'quvchilarning o'zlashtirish darajasi o'lchandi. Bu maqsadda qisqa testlar va savol-javoblar o'tkazildi. Tadqiqot davomida olingan natijalar tajriba va nazorat guruhlarining natijalarini taqqoslash orqali tahlil qilindi. Statistik usullar yordamida o'quvchilarning ingliz tilidagi ko'nikmalaridagi o'zgarishlar darajasi aniqlab berildi. Bu metodlar o'quvchilarning ingliz tilini tez o'rganish ko'nikmalarini rivojlantirishda qanday samaralar berishini o'rganishga va o'quv jarayonida qo'llaniladigan turli metodlarning samaradorligini tahlil qilishga xizmat qildi.

Natijalar. Ushbu tadqiqotning natijalari boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun ingliz tilini tezkor o'rganish metodlarining samaradorligini aniq ko'rsatdi. Tajriba va nazorat guruhlarining o'zlashtirish darajalari taqqoslanganda, o'yin asosida o'rgatish va vizual-audio materiallardan foydalanishning ijobiy ta'siri sezilarli darajada ma'lum bo'ldi. Tajriba guruhidagi o'quvchilar, ya'ni tezkor o'rganish metodlari orqali ta'lim olgan bolalar, an'anaviy o'qitish usullaridan foydalanilgan nazorat guruhiga qaraganda ancha yuqori o'zlashtirish darajasini ko'rsatdilar. Statistik tahlillar shuni ko'rsatdiki, tajriba guruhidagi o'quvchilar o'zlashtirish darajasida 25-30% yuqoriroq natija ko'rsatishgan. Bu natijalar, tezkor o'rganish metodlarining, xususan, o'yin asosidagi o'qitish va vizual-audio materiallardan foydalanishning, o'quvchilarning til o'rganishdagi samaradorligini oshirishda muhim rol o'ynashini tasdiqladi. Tajriba guruhida o'quvchilarning til o'rganish ko'nikmalarida sezilarli rivojlanish kuzatildi. Ayniqsa, so'z boyligini kengaytirish va grammatik qoidalardan foydalanish bo'yicha yirik o'sish ko'rsatkichlari ro'y berdi. O'yin asosidagi o'qitish va vizual materiallar yordamida bolalar yangi so'zlarni tez va samarali o'zlashtirishdi. Tadqiqotda o'quvchilarning 80% dan ortig'i yangi so'zlarni muvaffaqiyatli eslab qolishgani qayd etildi, bu esa o'qitish metodlarining samaradorligini tasdiqlovchi yana bir muhim dalildir. Bundan tashqari, o'quvchilarning til o'rganishga bo'lgan qiziqishlari va darslarda faoliyat darajasi ham sezilarli darajada oshdi. O'yinli o'qitish metodlari orqali o'quvchilarda ingliz tiliga nisbatan ijobiy munosabat shakllanib, bu ularning darslarda yanada faol qatnashishiga olib keldi. Tajriba guruhidagi o'quvchilarning bu kabi ijobiy o'zgarishlari nazorat guruhidagi o'quvchilarga

nisbatan ancha kuchliroq bo'ldi. Statistik tahlil natijalari esa tajriba guruhining o'rtacha bahosi nazorat guruhiga qaraganda sezilarli darajada yuqori ekanligini ko'rsatdi ($p < 0.05$). Bu natijalar tezkor o'rgatish metodlarining boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun ingliz tilini o'zlashtirishda samarali ekanligini isbotladi. Shunday qilib, ushbu tadqiqot boshlang'ich ta'limda ingliz tilini o'rganish jarayonida o'yin asosidagi o'qitish, vizual va audio materiallardan foydalanish, hamda tezkor o'rgatish texnikalarining samaradorligini ko'rsatdi. Bu metodlar o'quvchilarning til ko'nikmalarini tez va muvaffaqiyatli rivojlantirishga yordam beradi, shuningdek, ularning chet tilini o'rganishga bo'lgan qiziqishini oshiradi.

Munozara. Ushbu tadqiqot natijalari boshlang'ich sinflarda ingliz tilini tezkor o'rganish uchun yangi pedagogik metodlar va texnologiyalarning samaradorligini tasdiqladi. Tezkor o'rgatish metodlari, xususan, o'yin asosida o'qitish va vizual-audio materiallardan foydalanish, o'quvchilarning chet tilini o'zlashtirishiga sezilarli ta'sir ko'rsatdi. Tadqiqot davomida aniqlangan natijalar ushbu metodlarning muhim ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatadi, chunki ular o'quvchilarda qiziqish, faoliyat va o'zlashtirish darajasini oshirishda foydali ekanligini isbotladi. Boshqa tadqiqotlar bilan taqqoslaganda, bizning natijalarimiz bolalarda chet tiliga qiziqishni rag'batlantirish va bilimlarni samarali shakllantirish uchun o'yin texnikalarining ahamiyatini qo'shimcha tasdiqlaydi. Bu metodlar, ayniqsa, yosh bolalar uchun qiziqarli va motivatsion bo'lib, ularning yangi materialni eslab qolishiga va undan amaliy foydalanishiga yordam beradi. Shu bilan birga, vizual va audio materiallar orqali o'rganish o'quvchilarning eshitish va ko'rish sezgilari yordamida bilimni yanada mustahkam shakllantiradi, bu esa til o'rganish jarayonini sezilarli darajada tezlashtiradi. Tadqiqotda bir qator cheklovlar ham mavjud bo'lib, ular kelgusidagi ishlar uchun imkoniyatlarni ko'rsatib beradi. Masalan, tadqiqot faqat boshlang'ich sinf o'quvchilari bilan o'tkazildi, bu esa boshqa yosh guruhlarga qo'llanilishi mumkin bo'lgan metodlarning samaradorligini ko'rsatish imkonini bermaydi. Kelajakdagi tadqiqotlarda turli yoshdagi guruhlarni qamrab olish orqali bu metodlarning

umumiy samaradorligini tekshirish tavsiya etiladi. Shuningdek, darslarning davomiyligi va materiallarning xilma-xilligini oshirish orqali o'quvchilarning qobiliyatlarini yanada chuqurroq o'rganish mumkin. Umuman olganda, ushbu tadqiqot boshlang'ich ta'limda ingliz tilini tezkor va qiziqarli tarzda o'rgatishning amaliy ahamiyatini tasdiqlaydi. Olingan natijalar o'quv jarayoniga yangi metodlarni joriy qilish va ularni sinab ko'rish uchun asos bo'lib xizmat qiladi. Shu bilan birga, tadqiqot pedagoglarga va ta'lim tizimidagi mutaxassislariga chet tilini o'rgatishda o'quvchilarning qiziqish va qobiliyatlarini rivojlantirish uchun turli xil texnologiyalardan samarali foydalanish zarurligini anglatadi.

Xulosa. Ushbu tadqiqot boshlang'ich sinf o'quvchilarida ingliz tilini tezkor o'rganish ko'nikmalarini rivojlantirish uchun zamonaviy o'qitish metodlari va texnologiyalarning samaradorligini tasdiqladi. O'yin asosidagi o'qitish, vizual va audio materiallar yordamida ta'lim jarayonini tashkil etish o'quvchilarning ingliz tilini o'zlashtirish darajasini sezilarli darajada oshirdi. Natijalar shuni ko'rsatdiki, bolalarga chet tilini tez va samarali o'rgatishda interaktiv metodlardan foydalanish ularning til o'rganish ko'nikmalarini mustahkamlashda muhim ahamiyatga ega. Tezkor o'rgatish usullari o'quvchilarning qiziqishlarini uyg'otib, darslarda faol qatnashuviga sabab bo'ldi, bu esa o'zlashtirish samaradorligini oshirdi. Shuningdek, tadqiqot davomida olingan ma'lumotlar bu metodlarning qiziqarli va motivatsion xarakterga ega ekanligini tasdiqladi. Biroq, tadqiqot faqat boshlang'ich sinf o'quvchilari bilan o'tkazilganligi bois, boshqa yosh guruhlarda ham o'xshash natijalarni olish imkoniyatlarini tekshirish tavsiya etiladi. Umuman olganda, tadqiqot natijalari boshlang'ich ta'limda ingliz tilini tezkor o'rgatish metodlarining amaliy ahamiyatini ko'rsatadi. Ushbu metodlarni ta'lim jarayonida qo'llash boshlang'ich sinf o'quvchilarning chet tiliga bo'lgan qiziqishlarini oshirish va o'zlashtirish darajasini yaxshilashga xizmat qiladi. Bu natijalar ta'lim sohasidagi mutaxassislariga va pedagoglarga o'quv jarayonini yanada samarali qilish uchun yangi strategiyalarni ko'rib chiqish va joriy qilishda yordam beradi.

Adabiyotlar

1. Murodullayevna M.Q. Ingliz tilni boshlang'ich sinflar kesimida o'qitishda innovatsion metodlardan foydalanish. *tadqiqotlar. UZ*, 37(1), 2024. 158-162.
2. Valijonovna A.G. Z., & Jaloliddinovna J.F. Boshlang'ich sinf o'quvchilarida o'qish texnikasini rivojlantirish (ingliz tili misolida). *Новости образования: исследование в XXI веке*, 2(18), 2024. 533-535.
3. XXX, S. D., & Murodullayevna M.Q. Ingliz tilni boshlang'ich sinflar kesimida o'qitishda innovatsion metodlardan foydalanish. *tadqiqotlar. UZ*, 37(1), 2024. 150-153.
4. Абдурахманова П.Д. Специфика обучения иностранному языку учащихся начальных классов в контексте современных требований в области образования. *Мир науки, культуры, образования*, (2 (57)), 2016. -С.241-242.
5. Коваленко Е.В., Маслякова Ю.Ю. Визуальные методы обучения как средство повышения мотивации к изучению английского языка в средних и старших классах. *Наука и образование сегодня*, (6-1 (41)), 2019. -С. 82-84.
6. Новикова Е.А. Роль игры на уроках английского языка на начальном этапе обучения. *Муниципальное образование: инновации и эксперимент*, (4), 2014. -С.73-74.
7. Пашенко Л.П. Обучение английскому языку учащихся начальных классов, имеющих нарушения речи: из опыта работы. *Проблемы современного педагогического образования*, (52-6), 2016. -С. 187-193.

REZYUME. Ushbu maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilarining ingliz tilini tezkor o'rganish ko'nikmalarini rivojlantirish metodlari o'rganilgan. Tadqiqotda o'yin asosidagi o'qitish, vizual va audio materiallar kabi tezkor o'rgatish texnologiyalari qo'llanilib, o'quvchilarning tilni o'zlashtirish darajasini oshirish maqsad qilingan. Olingan natijalar ko'rsatdiki, tezkor o'qitish usullari boshlang'ich ta'lim jarayonida samarali bo'lib, o'quvchilarning lingvistik ko'nikmalarini tez va samarali shakllantirishga imkon beradi. Maqola natijalari o'quv jarayonida tezkor o'rganish metodlarini qo'llashning amaliy ahamiyatini ko'rsatib beradi.

РЕЗЮМЕ. В данной статье изучены методы развития навыков быстрого изучения английского языка учащимися начальных классов. В исследовании использованы такие технологии оперативного обучения, как игровое обучение, визуальный и аудиоматериалы, целью которых является повышение уровня овладения языком учащихся. Полученные результаты показали, что методы экспресс-обучения эффективны в процессе начального образования и позволяют быстро и эффективно формировать языковые навыки учащихся. Результаты статьи показывают практическую значимость применения методов быстрого обучения в учебном процессе.

SUMMARY. This article examines the methods of developing English language skills in elementary school students. The study employed operational learning technologies such as game-based learning, visual and audio materials aimed at improving students' language proficiency. The results obtained showed that the methods of express learning are effective in the process of primary education and allow students to quickly and effectively develop their language skills. The results of the article demonstrate the practical significance of applying rapid learning methods in the educational process.

PEDAGOGIK PROGNOTIKANING O'QITUVCHI FAOLIYATIDA TUTGAN O'RNI HAMDA KOMPONENTLARINI RIVOJLANTIRISH ZARURIYATI

T.Q.Seytmuratova – tayanch doktorant

Ajiniyoz nomidagi Nukus davlat pedagogika instituti

Tayanch so'zlar: prognoz, pedagogik prognozika, pedagogik prognoztik komponentlik, zamonaviy pedagogika, pedagogik texnologiyalar.

Ключевые слова: прогноз, педагогическое прогнозирование, компонент педагогического прогнозирования, современная педагогика, педагогические технологии.

Key words: forecast, pedagogical forecasting, pedagogical forecasting component, modern pedagogy, pedagogical technologies.

Pedagogik texnologiyalarning keng diapazonli bo'lishi Davlat ta'lim standartlari doirasida ta'lim oluvchilarga taqdim etiladigan o'quv materiallarining maksimum miqdoridagi ijodiy hamda evristik darajalarini belgilash imkonini beradi. Shu ma'noda, pedagogik prognozika tafakkur doirasida bugungi kunga qadar hukmron bo'lib kelayotgan quruq metodizmdan voz kechishi kerak. Bu demak, ta'lim-tarbiya jarayonini boshqarishda pedagogik texnologiyaning ustuvorligini ta'minlashdan iboratdir.

“Pedagogik prognozika” fanining maqsadi – bo'lajak mutaxassisning pedagogik prognoztik madaniyatini shakllantirishni, ilm-fan rivojining strategiyasini oldindan belgilash va uning afzalliklarini oydinlashtirish malakalarini shakllantirishni ta'minlashdir. Prognozni ishlab chiqish jarayoni prognozlash deb ataydi. Pedagogik prognozlash (bashoratlash) – bu pedagog-tadqiqotchining ekstrapolyatsiya (*bashoratlash-tirilayotgan ob'yektining oldingi va hozirgi kundagi rivojlanish tendentsiyalarini o'rganish va ulardan kelajakni sharhlashda foydalanish*), modellashtirish, ekspert bahosi kabi metodlarga asoslangan ta'limiy-tarbiyaviy tizimni rivojlantirishni bashoratlashga, pedagogik nazariyalarni rivojlantirishga hamda pedagogik voqelik va jarayonlarni bashoratlashga qaratilgan ilmiy-tadqiqotchilik faoliyatidir.

Prognoz – bu istiqboldagi voqea, hodisalarning ilmiy modeli hisoblanadi, ya'ni kelajakda obyektning ehtimoliy holati haqida yoki bu holatga erishishning muddatlari va alternativ yo'llari haqida ilmiy

asoslangan fikrlar, mulohazalar. Prognozlarni ishlab chiqishning qo'yidagi usullari mavjud: a) ekspertlarning bevosita va sirtidan, individual va jamoaviy so'rovlariga asoslangan – *ekspertiza*;

b) *ekstrapolyatsiya va interpolyatsiya* – obyektning avvalgi rivojlanishi o'rganish va ushbu rivojlanishning o'tmishdagi va hozirgi kundagi qonuniyatlarini kelajakka ko'chirib o'tish va prognozning avvalgi muddatlarini asoslash davomiyligida bashorat qilinayotgan hodisani ko'rsatkichlarini rivojlanishining dinamik qatorlarini shakllantirish;

v) *modellashtirish* – o'zgarishlarning mavjud yoki miqyoslari va yo'nalishlari to'g'risidagi bilvosita ma'lumotlar bo'yicha kutilayotgan yoki istalayotgan o'zgarishlarni hisobga olgan holda obyektning modelini shakllantirish va tadqiq etish [1:3].

Pedagogik prognozika yangi pedagogik texnologiyalarni ishlab chiqish va ta'lim amaliyotiga tatbiq etish jarayonida didaktik birliklar orasidagi ob'yektiv shart-sharoitlar, barqaror holatlarni hamda qonuniyatlarni hisobga oladi. Chunki didaktik birliklar orasidagi barqaror qonuniyatlarni hisobga olmasdan turib, pedagogik texnologiyani joriy etishning yo'l va vositalarini kashf etish mumkin emas.

Pedagogik prognozika pedagogik texnologiyalarni ta'lim jarayoniga intensiv tarzda qo'llash mexanizmini yaratgandagina, ta'lim tizimida mavjud bo'lgan barcha holatlarni qamrab olish imkoniyatiga ega bo'ladi. Chunki pedagogik texnologiya pedagogik prognozika orqali uzluksiz ta'lim tizimini muvofiqlashtirishga yo'naltirilgan har qanday